

Sibutramine: ยาลดความอ้วนที่ควรรู้

“ยาลดน้ำหนัก” หรือ “ยาลดความอ้วน” นับได้ว่าเป็นทางเลือกที่น่าสนใจสำหรับผู้ที่มีปัญหาน้ำหนักเกิน เนื่องจากมีประสิทธิภาพในการลดน้ำหนักที่ดีที่สุดและเห็นผลในระยะ เวลาไม่นาน แต่ในปัจจุบันพบว่าจำนวนการใช้ยาลดความอ้วนอย่างผิดวิ ธีนั้นมีแนวโน้มที่จะเพิ่มขึ้นเรื่อยๆ เนื่องจากไม่มีการให้ข้อมูลที่ถูกต้องแก่ผู้ป่วย และยา ลดความอ้วนสามารถหาซื้อได้ง่าย จากอินเทอร์เน็ต ร้านขายยาหรือคลินิกที่ไม่มีการซักประวัติตรวจร่างกายอย่างเหมาะสม ส่งผลทำให้ผู้ป่วยได้รับผลข้างเคียงที่รุนแรงจากยา เช่น รับประทานยาเกินขนาดหรือรับประทานยาลดความอ้วนโดยไม่ทราบว่าเป็นข้อห้ามใช้ของยาดังกล่าว เป็นต้น ยาลดความอ้วนที่พบว่ามีการใช้ผิดวิธีค่อนข้างมากในปัจจุบัน คือ sibutramine และ phentermine (อ่านข้อมูล phentermine เพิ่มเติมในหัวข้อ “ข้อควรรู้เกี่ยวกับ ยาลดความอ้วน Phentermine” ; <http://www.pharmacy.mahidol.ac.th/thai/knowledgeinfo.php?id=7>)

Sibutramine คืออะไร

Sibutramine เป็นยาที่มีข้อบ่งใช้สำหรับรักษาและควบคุมโรคอ้วน (obesity) และจัดเป็นยาควบคุมพิเศษซึ่งห้ามซื้อขายในร้านขายยาโดยไม่มีใบสั่ง ยาจากแพทย์ กลไกการออกฤทธิ์ของยา คือ ยับยั้งการเก็บกลับ (reuptake) ของสารสื่อประสาทจำพวก ซีโรโทนิน (serotonin) และ นอร์อีพิเนฟริน (norepinephrine) ที่บริเวณสมองส่วนไฮโปทาลามัส (hypothalamic area) ส่งผลให้ความอยากอาหารลดลงและอิมเร็วขึ้น รวมทั้งสามารถกระตุ้นกระบวนการเผาผลาญของร่างกายได้ด้วยเช่นกัน

การใช้ยา sibutramine ที่ถูกต้องควรทำอย่างไร

การใช้ยาลดความอ้วน ควรอยู่ภายใต้การดูแลของแพทย์ และมักจะเริ่มใช้ยาในกรณีที่ผู้ป่วยมีค่าดัชนีมวลกาย (Body Mass Index; BMI) มากกว่าหรือเท่ากับ 30 กก/ม² หรือ ในกรณีที่ผู้ป่วยมี BMI มากกว่าหรือเท่ากับ 27 กก/ม² ร่วมกับมีปัจจัยเสี่ยงเช่น เบาหวาน ความดันโลหิตสูง หรือไขมันในเลือดสูงผิดปกติ โดยผู้ป่วยทุกรายจะต้องได้รับการ ซักประวัติและตรวจร่างกายก่อน ใช้ยาเสมอ เพื่อตรวจสอบว่ามีข้อห้ามของการใช้ยาหรือไม่

$$\text{ดัชนีมวลร่างกาย (BMI)} = \frac{\text{น้ำหนักตัวเป็นกิโลกรัม}}{(\text{ส่วนสูงเป็นเมตร})^2}$$

ขนาดการใช้เริ่มต้นของยา sibutramine คือ 10 มิลลิกรัม วันละครั้ง หลังจากนั้น 4 สัปดาห์อาจพิจารณาปรับขนาดยาเพิ่มได้ (ต้องตรวจวัดระดับความดันโลหิต และอัตราการเต้นของหัวใจก่อนปรับยา) ขนาดการใช้ยาสูงสุด คือ 15 มิลลิกรัม วันละครั้ง หากผู้ป่วยไม่สามารถทนยาได้อาจลดขนาดการใช้ยาเหลือ 5 มิลลิกรัม วันละครั้งได้

ข้อห้ามของการใช้ยา sibutramine

ผู้ป่วยดังต่อไปนี้ต้องหลีกเลี่ยงการใช้ยา sibutramine อย่างเด็ดขาดเนื่องจากอาจได้รับอันตรายจากยา

- ผู้ที่มีอายุต่ำกว่า 16 ปี (ยังไม่มีข้อมูลสนับสนุนด้านประสิทธิภาพและความปลอดภัย)
- มีความผิดปกติเกี่ยวกับการรับประทานอาหาร เช่น anorexia nervosa และ bulimia nervosa
- ผู้ที่ใช้ยาในกลุ่ม Monoamine oxidase inhibitor (MAOI) เช่น selegiline หรือ rasagiline เนื่องจากอาจเพิ่มความเสี่ยงต่อการเกิดพิษต่อระบบประสาทส่วนกลาง (CNS toxicity) และ serotonin syndrome (หากต้องการใช้ยา sibutramine ควรใช้หลังจากหยุดยากกลุ่ม MAOI ไปแล้วอย่างน้อย 2 สัปดาห์)
- ผู้ที่ใช้ยาลดความอ้วนที่ออกฤทธิ์ที่ระบบประสาทส่วนกลาง เช่น phentermine เป็นต้น
- ผู้ที่มีประวัติแพ้ยา sibutramine

ข้อห้ามของการใช้ยา sibutramine ที่ประกาศเพิ่มเติมโดยองค์การอาหารและยาสหรัฐอเมริกา เมื่อวันที่ 21 มกราคม 2553

องค์การอาหารและยาทำการแจ้งเตือนแก่บุคลากรทางการแพทย์ว่าผู้ป่วยที่มีประวัติเป็นโรคหลอดเลือดหัวใจ (cardiovascular disease) ถือเป็นข้อห้ามใช้สำหรับการใช้ยา sibutramine เนื่องจากการใช้ยา sibutramine ในผู้ป่วยกลุ่มดังกล่าวจะเพิ่มความเสี่ยงต่อการเกิดภาวะกล้ามเนื้อหัวใจตายเฉียบพลัน (heart attack) และการเกิด stroke ของผู้ป่วยได้ ทั้งนี้คำเตือนดังกล่าวอาศัยข้อมูลจากการศึกษา "SCOUT" (Sibutramine Cardiovascular Outcomes Trial) ที่ระบุว่าผู้ป่วยน้ำหนักเกินที่มีอายุมากกว่า 55 ปีขึ้นไปและมีประวัติเป็นโรคหลอดเลือดหัวใจจะมีความเสี่ยงต่อการเกิดโรคหลอดเลือดหัวใจสูงขึ้นสัมพันธ์กับการใช้ยา sibutramine อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

ผู้ป่วยที่จัดว่าเป็นโรคในกลุ่มโรคหลอดเลือดหัวใจ ได้แก่

- ผู้ป่วยที่มีประวัติเป็นโรคหลอดเลือดหัวใจตีบตัน (coronary artery disease; CAD) เช่น กล้ามเนื้อหัวใจตาย (myocardial infarction) หรือ มีอาการปวดแค้นหน้าอก (angina)
- ผู้ป่วยที่มีประวัติเป็นโรคหัวใจล้มเหลว (heart failure)
- ผู้ป่วยที่มีประวัติเป็นโรคหัวใจเต้นผิดจังหวะ (heart arrhythmia)
- ผู้ป่วยที่มีประวัติเป็นโรคหลอดเลือดแดงส่วนปลายอุดตัน (peripheral arterial disease)
- ผู้ป่วยที่มีประวัติเป็นโรคหลอดเลือดสมอง เช่น stroke และ transient ischemic attack
- ผู้ป่วยที่เป็นโรคความดันโลหิตสูงแต่ยังไม่สามารถควบคุมความดันโลหิตให้อยู่ในเกณฑ์ที่เหมาะสมได้ เช่น ผู้ป่วยที่มีความดันโลหิต $\geq 145/90$ mmHg

บุคลากรทางการแพทย์ควรมีการติดตามระดับความดันโลหิตและอัตราการเต้นของหัวใจของผู้ป่วยที่ได้รับยา sibutramine อยู่เสมอ และควรให้ผู้ป่วยหยุดรับประทานยา sibutramine หากยังเกิดความผิดปกติเกี่ยวกับความดันโลหิตและอัตราการเต้นของหัวใจอย่างต่อเนื่อง นอกจากนี้หากผู้ป่วยไม่สามารถลดน้ำหนักได้อย่างน้อย 5% จากน้ำหนักเดิมภายใน 3-6 เดือนแรกของการรักษาด้วยยา sibutramine แพทย์ควรให้ผู้ป่วยหยุดรับประทานยาเช่นกัน เนื่องจากการรักษาต่อไปนั้นมิได้มีแนวโน้มที่จะไม่ได้อะไร อีกทั้งยังเป็นการเพิ่มความเสี่ยงให้แก่ผู้ป่วยโดยไม่จำเป็นอีกด้วย

ข้อควรระวังและผลข้างเคียงจากยา **sibutramine**

ผู้ป่วยดังต่อไปนี้ควรระวังในการใช้ยา **sibutramine** เนื่องจากอาจเสี่ยงต่อการได้รับผลข้างเคียงจากยาได้

- ในระหว่างที่ใช้ยา **sibutramine** ผู้ป่วยบางรายอาจมีระดับความดันโลหิตและอัตราการเต้นของหัวใจเพิ่มขึ้นได้ ดังนั้นควรมีการตรวจระดับความดันโลหิตและอัตราการเต้นของหัวใจอยู่เสมอ
- ผู้ที่ดื่มแอลกอฮอล์ในปริมาณมาก
- ผู้ที่มีความเสี่ยงต่อการเกิดเลือดออกและผู้ที่ใช้ยาที่มีผลต่อการแข็งตัวของเลือด เช่น **warfarin** หรือ **aspirin** เนื่องจากมีรายงานการเกิดเลือดออกจากการใช้ยา **sibutramine**
- ผู้ป่วยที่เป็นโรคหรือมีความผิดปกติเกี่ยวกับตับ หรือไต รวมถึงผู้ป่วยฟอกไตด้วยเช่นกัน
- ผู้ที่มีประวัติชัก (seizure) เนื่องจากพบรายงานอาการชักจากการใช้ยา **sibutramine**
- ผู้ที่มีประวัติเป็นโรค **neuroleptic malignant syndrome (NMS)**
- ผู้ที่มีประวัติเป็นนิ้ว เนื่องจากผลการลดน้ำหนักอาจเป็นสาเหตุในการทำให้เกิดนิ้วได้
- ผลข้างเคียงที่พบได้ในผู้ที่รับประทานยา **sibutramine** ได้แก่ ปากแห้ง คอแห้ง ท้องผูก ปวดศีรษะ นอนไม่หลับ และเบื่ออาหาร

ปฏิกิริยาระหว่าง **sibutramine** กับยาอื่น ๆ

ผู้ที่รับประทานยา **sibutramine** ควรระมัดระวังการรับประทานยาอื่น ๆ เนื่องจากอาจเกิดอันตรายได้ เช่น

- ยาที่มีผลเพิ่มซีโรโทนิน (serotonergic agent) เช่น **tramadol, ergotamine, ยากลุ่ม triptans, lithium, venlafaxine, fluoxetine, sertraline, paroxetine** และ **selegiline** เนื่องจากการใช้ยา **sibutramine** ในผู้ป่วยเหล่านี้อาจเสี่ยงต่อการเกิดภาวะที่เรียกว่า **serotonin syndrome** ซึ่งจะมีอาการใจสั่น ความดันโลหิตสูงขึ้น อุณหภูมิร่างกายสูงขึ้น กล้ามเนื้อกระตุก (myoclonus) และสภาพจิตใจเปลี่ยนแปลง เช่น ซึมเศร้า กังวล หวาดระแวง เป็นต้น
- ยาที่มีผลยับยั้งเอนไซม์ **Cytochrome P450 ชนิด 3A4 (CYP3A4)** เช่น **azithromycin, clarithromycin, ketoconazole, ritonavir, cimetidine** หรือ **verapamil** เป็นต้น เนื่องจากยา **sibutramine** จะถูกทำลายโดยเอนไซม์ **CYP3A4** หากผู้ป่วยรับประทานยา **sibutramine** ร่วมกับยาที่มีผลยับยั้งเอนไซม์ **CYP3A4** อาจส่งผลทำให้ระดับยา **sibutramine** ในกระแสเลือดสูงขึ้น ซึ่งอาจส่งผลให้ผู้ป่วยได้รับอันตรายจากผลข้างเคียงของยาได้ ดังนั้นผู้ป่วยควรแจ้งแพทย์หรือเภสัชกรทุกครั้งว่ายาที่ตนเองรับประทานอยู่นั้นมีอะไรบ้าง

การหาซื้อยาลดความอ้วนมารับประทานเองโดยไม่ได้รับการซักประวัติและตรวจร่างกายอย่างเหมาะสมเป็นการเพิ่มความเสี่ยงต่อการได้รับผลข้างเคียงที่รุนแรงจากยา ดังนั้นการใช้อย่างปลอดภัยของ **sibutramine** จึงควรอยู่ภายใต้การดูแลของแพทย์อย่างใกล้ชิด เพื่อให้มีกาสั่งจ่ายยาปรับขนาดยา และเฝ้าระวังการเกิดผลข้างเคียงจากยาได้อย่างเหมาะสม

บรรณานุกรม

1. Sibutramine. In: DRUGDEX® Evaluations. [Online]. 2010 Feb 12. Available from: MICROMEDEX® Healthcare Series; 2010. [cited 2010 Apr 12].
2. Sibutramine. In: DrugPoint® Summary. [Online]. 2010 Feb 12. Available from: MICROMEDEX® Healthcare Series; 2010. [cited 2010 Apr 12].